

Lisans Öğrencilerinin Çevrim içi Öğrenmeye Hazırbulunuşluk Düzeyi ve Demografik Özellikleri Arasındaki İlişki: ESOGÜ Turizm Fakültesi Örneği

 Seher KONAK¹

Özet

31 Aralık 2019 tarihinde ilk kez Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan daha sonra Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ) tarafından salgın olarak ilan edilen Covid-19 ile birlikte üniversitelerdeki eğitim ve öğretim faaliyetleri kesintiye uğramıştır. Üniversitelerin ani bir şekilde kapanmasıyla birlikte eğitim kurumları uzaktan eğitim sistemlerine yönelmiştir. Bu nedenle, geleneksel eğitimden çevrim içi derslere geçiş yapılmıştır. Bu araştırma, Covid-19 salgını sürecinde turizm eğitimi alan lisans öğrencilerinin çevrim içi öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerini belirlemeyi ve demografik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Veriler, online anket tekniğiyle elde edilmiştir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Anket tekniğiyle toplanan verilerin analizinde, SPSS programı ile yüzde, frekans, t-testi ve varyans analizlerinden yararlanılmıştır. Araştırma bulgularına göre; lisans öğrencilerinin çevrim içi iletişim öz yeterliği ve öğrenen kontrolü yüksek; bilgisayar öz yeterliği ve kendi kendine öğrenme orta düzeyde ve e-öğrenmeye yönelik motivasyon faktörü ise düşük olarak bulunmuştur. Araştırma bulguları, lisans öğrencilerinin çevrim içi öğrenmeye hazır olduklarını göstermektedir. Covid-19 salgını sürecinde Türkiye'de çevrim içi eğitimlerin niceliğinin ve niteliğinin artırılması yönünde iyileştirmeler yapılması gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19 Salgını, Çevrim içi Öğrenme, Hazırbulunuşluk.

JEL Kodu/Code: I29, L83

The Relationship Between Online Learning Readiness Level and Demographic Characteristics of Undergraduate Students: Example of ESOGU Tourism Faculty

Abstract

Covid-19 which is emerged for the first time in Wuhan, China on December 31, 2019, and later declared as a global pandemic by the World Health Organization (WHO), disrupted education and training activities in universities. With the sudden closure of the universities, educational institutions have turned to distance education systems. Therefore, the transition from traditional education to online lessons has been made. This research aims to determine the online learning readiness levels of undergraduate students studying in Tourism during the Covid-19 pandemic and examine the relationship between their demographic characteristics. The data were obtained from using the online survey technique. Relational scanning model was used in the research. For the Analysing of the data which is obtained by survey technique, percentage, frequency, t-test and variance analysis were used with the SPSS program. According to the research findings; Undergraduate students'online self-efficacy and learner control are high; computer self-efficacy and self-learning were found to be moderate, and motivation factor for e-learning was low. In general, it can be said that undergraduate students are ready to learn online in the context of this research. Research findings shows that undergraduate students are ready for online learning. During the Covid -19 pandemic process in Turkey, improvements need to be made to increase the quantity and quality of online trainings.

Key Words: Covid-19 Pandemic, Online Learning, Readiness.

Referans/Citation: Konak, S. (2021). Lisans öğrencilerinin çevrim içi öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeyi ve demografik özellikleri arasındaki ilişki: ESOGÜ Turizm Fakültesi Örneği, *Journal of Hospitality and Tourism Issues*, Vol. 3, No.1, 55-67.

¹ Arş. Gör. Dr., Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü, Türkiye, skonak@ogu.edu.tr, Orcid ID: 0000-0002-6847-9754

1. GİRİŞ

Dünya Sağlık Örgütü (WHO) Covid-19'u, pandemi yani küresel çapta bir salgın olarak bildirmiştir. Bu durum, bir koronavirüsün neden olduğu ilk evrensel salgın olarak bilinmektedir (WHO, 2020). Covid-19 salgını, eğitim sektörünü hem ulusal hem de uluslararası düzeyde etkilemiştir. Aynı zamanda eğitmenin özgeçmiş ve nitelikleri, öğrenci değerlendirme zorluğu gibi konularda eğitim sistemlerini de değiştirmiştir (Widodo, Wibowo & Wagiran, 2020). Covid-19 salgını ile beraber eğitim kurumlarının ani bir şekilde kapanması ile çevrim içi eğitim faaliyetleri tek çare olarak görülmüştür. Bu süreçte tüm eğitim kurumları, çevrim içi öğrenme uygulamalarını hayata geçirmek zorunda kalmışlardır. Bu durumda öğretim faaliyetlerinin aksamadan yerine getirilebilmesi için internet ve teknolojik alt yapı konusu gündeme gelmiştir. İnternetteki hızlı büyüme ve popülerlik, uzaktan eğitim ve salgın krizi çevrim içi eğitimin de gelişmesine neden olmuştur (Doculan, 2016).

Çevrim içi öğrenme, “akıllı telefon, dizüstü bilgisayar, tablet ve benzeri cihazları kullanarak eşzamanlı (senkron) veya eşzamansız (asenkron) ortamlarda öğrenme deneyimleri sunma” olarak tanımlanabilir (Singh & Thurman, 2019). Çevrim içi öğrenmeyi kullanmanın faydaları şu şekilde sıralanabilir: Öğrenme süresinin kısalması, daha ekonomik olması, materyaller ile öğrenciler arasındaki etkileşimi kolaylaştırması ve her zaman ulaşılabilir olmasıdır. Çevrim içi öğrenme sistemlerinin faydalarıyla ilgili 6 tane boyut bulunmaktadır: (Alqahtani, 2010'dan akt., Widodo vd. 2020) (1) Küresel ölçekte bilgiye erişim sağlama, (2) esneklik, (3) etkileşim (4) iş birliği (5) içerik açısından genişletilmiş fırsatlar (6) multimedya kaynaklarının kullanımı.

Çevrim içi öğrenme sürecinin başarısı birçok faktörden etkilenebilmektedir. Bu tür öğrenmede yeterli teknolojik altyapının sağlanması eğitim faaliyetlerinin de başarısında önemli bir rol oynamaktadır. Diğer taraftan öğrencilerin çevrim içi öğrenmeye hazır olup olmadıkları da önemli bir konudur. Çevrim içi öğrenme veya e-öğrenmenin başarılı olmasında etkili olan faktörlerden birisi hazırbulunuşluktur. Çevrim içi öğrenmede öğrenme sorumluluğu öğrenciye aittir. Bu bağlamda öğrencilerin hazırbulunuşluğu, çevrim içi öğrenmenin başarılı bir şekilde sürdürülmesinde önemli bir konudur (Stansfield, McLellan & Connolly, 2004). Çevrim içi öğrenme ortamlarında her ne kadar istenildiği yer ve zamanda öğrenme süreci gerçekleşiyor olsa da bu tür ortamlarda öğrenmenin, öğrenen ve eğitmenlerin teknolojiyi kullanma kapasiteleri ile sınırlı olduğu söylenebilir (Akyüz & Numanoğlu, 2020). Yani, çevrim içi ortamlarda öğrenme için kişinin kendi kendine öğrenmesi ve öğrenmeye güdülenmiş olması gerekmektedir.

Covid-19 salgını sürecinde yüz yüze eğitimden çevrim içi derslere ani geçiş sürecinde lisans öğrencilerinin çevrim içi öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerinin tespit edilmesi ve demografik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi bu çalışmanın temel amacıdır. Bu çalışmada öncelikle hazırbulunuşluk ve çevrim içi öğrenmeye hazırbulunuşluk kavramları açıklanarak, alan yazında yer alan araştırmalara değinilmektedir. Daha sonra araştırmanın yöntem bölümünde veri toplama aracı, verilerin analizi, araştırma bulguları yorumlanmakta, çalışma sonuç ve gelecek araştırmalar bölümüyle tamamlanmaktadır.

2. KAVRAMSAL ÇERÇEVE

2.1. Hazırbulunuşluk ve çevrim içi öğrenmeye hazırbulunuşluk kavramı

Hazırbulunuşluk genel olarak bir bireyin eğitimine yönelik tüm niteliklerini tanımlamaktadır (Ertürk, 1998: 91). Hazırbulunuşluk, başarılı bir çevrim içi öğrenme uygulamasının 10 temel alt boyutundan (planlama, hazırbulunuşluk, yönetim, destek, pedagoji, teknoloji, fakülte, kurum, değerlendirme, etik) birisidir (Al-Fraihat, Joy & Sinclair, 2017). Hazırbulunuşluk, genel olarak bireyin, herhangi bir faaliyeti gerçekleştirmek için bilişsel, duysal, sosyal ve psikomotor anlamda hazır olma durumudur (Sönmez & Akgül, 2015: 307). Bir işin yapılabilmesi ve yeni davranış kazanması için gereken bilgi ve olgunluğa ulaşması gerekir. Bu bağlamda öğrenmenin gerçekleşmesi için hazırbulunuşluk kavramı önemlidir. Alan yazına bakıldığında da hazırbulunuşluğun eğitim ve öğretim ile yakından ilişkili olduğu görülmektedir.

Çevrim içi öğrenmeye hazırbulunuşluk, öğrenmenin niteliğini artırmak amacıyla öğrencilerin çevrim içi materyaller ile çoklu ortam araçlarından yararlanabilme becerisi olarak ifade edilmektedir (Kaur & Abas, 2004).

Borotis ve Poulymenakou (2004) çevrim içi öğrenmeye hazırbulunuşluğu “zihinsel ve fiziksel olarak çevrim içi öğrenme deneyimlerine hazır olma durumu” olarak tanımlamaktadır.

Çevrim içi öğrenmeye hazırbulunuşluk kavramı Warner, Christie ve Choy (1998) tarafından öne sürülmüştür. Araştırmacılar, hazırbulunuşluk kavramlarını somutlaştırmak ve çevrim içi öğrenmeye hazır bulunuşluk düzeyini ölçmek için çeşitli araçlar geliştirmiştir. Örneğin, McVay (2000) öğrencilerin çevrim içi öğrenmeye hazır bulunuşluğunu ölçmek için 13 maddelik bir ölçek geliştirmiştir. Daha sonra, McVay’ın anketini doğrulamak için Smith, Murphy ve Mahoney (2003) öğrencinin bir öğrenme dizisinde mevcut olan öğrenme kaynakları ile rahatlığı ve kendini yönetme derecesi olmak üzere iki faktörden oluşan bir ölçek önermiştir. Bernard, Brauer, Abrami ve Surkes (2004) hazırbulunuşluğun dört boyutuna uzaktan eğitimle ilgili inançlar, temel önkoşul becerileri konusunda güven, öz yönetim ve inisiyatif, eğitmen ve diğer öğrencilerle etkileşim arzusu boyutlarını ekleyerek 38 maddelik bir anket geliştirmiştir.

Alanyazın incelendiğinde çevrim içi öğrenmeye yönelik hazırbulunuşlukla ilgili çalışmaların üniversite öğrencileri üzerinde yoğunlaştığı görülmektedir. Örneğin, Sakal (2017)’ın çalışmasında üniversite öğrencilerinin çevrim içi öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeyleri demografik özelliklere göre incelenmiştir. Cinsiyete göre boyutlar incelendiğinde sadece çevrim içi iletişim öz yeterliği boyutunda erkek öğrencilerin hazır olma düzeyi kız öğrencilere göre daha yüksek bulunmuştur. Ayrıca öğrencilerin bilgisayar ve internet öz yeterlilikleri düşük düzeyde tespit edilmiştir.

Chung, Subramaniam ve Dass (2020) çalışmasında, Malezya örneğinde hazırbulunuşluk bakımından kız öğrencilerin erkeklerden daha hazır oldukları belirlenmiştir. Ayrıca, dereceye girmek isteyen öğrencilerin diploma almak isteyen öğrencilere göre daha hazır oldukları, kız öğrencilerin ve dereceye girmek isteyen lisans öğrencilerinin çevrim içi öğrenmeden daha memnun oldukları ve erkek ve diploma almak isteyen öğrencilere göre daha iyi öğrenme deneyimlerine sahip oldukları görülmüştür.

Sarıtaş ve Barutçu (2020) pandemi döneminde Pamukkale Üniversitesi öğrencilerinin çevrim içi öğretime hazır olma durumunu bir ölçek ile analiz etmişlerdir. Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin çevrim içi öğrenme kontrolü açısından kendilerini yetersiz buldukları, hazırbulunuşluğun lisans öğrencilerinin sınıfları ve daha önce deneyimlerinin olup olmamasına göre farklılık gösterdiği tespit edilmiştir.

Churiyah, Sholikhan, Filianti ve Sakdiyyah (2020) Covid-19 salgını sürecinde Endonezya eğitim sisteminin uzaktan öğrenmeye hazırbulunuşluğunu analiz ettiği çalışmalarında, öğrencilerin kendi kendilerine öğrenmelerinin düşük olduğu, öğretmenlerin teknoloji konusunda duraksama eğiliminde oldukları ve ailelerin evlerinde yapılan öğretime ve öğrenme faaliyetlerinin özünü anlamadıkları belirlenmiştir.

Çevrim içi öğrenme esnasında en çok sorun yaşayan ve bu nedenle teknik desteğe ihtiyaç duyan kesimlerden birisi öğrencilerdir (Yurdugül & Demir, 2017). Çevrim içi öğrenme uygulamalarının başarısı, öğrenenlerin katılımının sürekli olmasına bağlıdır (Limayem & Cheung, 2008). Covid-19 salgını ortamında geleneksel eğitimden çevrim içi derslere ani geçiş noktasında, turizm eğitimi alan lisans öğrencilerinin çevrim içi öğrenmeye hazır olup olmadıklarını belirlemek çevrim içi öğrenme sürecinin etkililiği açısından önemlidir. Bu çalışmanın bulgularının turizm alan yazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

3. YÖNTEM

Araştırmada lisans öğrencilerinin çevrim içi öğrenmeye hazırbulunuşluklarını belirlemek için ilişkisel tarama modelinden yararlanılmıştır. Tarama modeli bir vaka veya durumu ortaya koymayı amaçlayan modeldir (Creswell, 2009). Bu araştırmada lisans öğrencilerinin çevrim içi öğrenmeye hazır olup olmadıkları ve hazırbulunuşluk düzeyini etkileyen faktörler tarama modeliyle ortaya konulmaktadır. Çalışma nicel araştırma türünde olup, veri toplama yöntemi olarak online anket tekniğinden yararlanılmıştır.

3.1. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmanın amacı, turizm eğitimi alan lisans öğrencilerinin çevrim içi öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerinin belirlenmesi ve hazırbulunuşluk düzeyleri ile demografik özellikleri arasındaki ilişkinin incelenmesidir. Bu amaçla, aşağıdaki araştırma sorularına yanıt aranmaktadır:

- Covid-19 ortamında turizm eğitimi alan lisans öğrencilerinin çevrim içi öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeyi nasıldır?
- Turizm eğitimi alan lisans öğrencilerinin hazırbulunuşluk düzeyi demografik özelliklerine (yaş, cinsiyet, sınıf düzeyi, lise türü) göre farklılık göstermekte midir?

3.2. Araştırmanın Örnekleme

Araştırmada çalışma evrenini Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Turizm İşletmeciliği Bölümü lisans öğrencileri oluşturmaktadır. 2021 verilerine göre birinci ve ikinci öğretimde öğrenim gören toplam öğrenci sayısı 789'dur (OİDB, 2021). Araştırmada %95 güven aralığında 0,05 hata payıyla örneklem büyüklüğü 258 olarak hesaplanmıştır. Ancak birinci sınıfların araştırmaya katılım göstermemesi ve zaman kısıtı nedeniyle geçerli 234 anket elde edilmiştir.

3.3. Veri Toplama Aracı

Katılımcıların hazırbulunuşluk düzeyini belirlemek için Demir'in (2015) yüksek lisans tez çalışmasında kullandığı ölçek kullanılmıştır. Turizm eğitimi alan lisans öğrencilerine 5'li Likert ölçeğine göre geliştirilmiş "Hazırbulunuşluk Ölçeği" uygulanmıştır. Bu ölçek 6 faktör ve toplamda 33 ifadeden oluşmaktadır. Bu faktörler; bilgisayar öz yeterliği (BÖY, 5 madde), internet öz yeterliği (İÖY, 4 madde), çevrim içi iletişim öz yeterliği (ÇİÖY, 5 madde), kendi kendine öğrenme (KKÖ, 8 madde), öğrenen kontrolü (ÖK, 4 madde) ve e-öğrenmeye yönelik motivasyon (EÖYM, 7 madde)'dur. Demir (2015) tarafından ölçeğin yapı geçerliği ve güvenilirlik analizi yapılmış olup, Cronbach alfa değeri 0,93 olarak hesaplanmıştır. Bu çalışmada ise söz konusu ölçeğin Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı 0,94 olarak belirlenmiştir. Hazırbulunuşluk ölçeğinin alt boyutlarına bakıldığında Cronbach alfa güvenilirlik katsayısı sırasıyla; BÖY 0,87; ÇİÖY 0,91; KKÖ 0,90; ÖK 0,91 ve EÖYM ise 0,93'tür. Anket formunun birinci bölümünde hazırbulunuşluk düzeyini belirlemeye yönelik 33 soru; ikinci bölümünde ise katılımcıların kişisel bilgilerine yönelik 4 soru yer almaktadır.

2020-2021 eğitim-öğretim yılında çevrim içi öğrenim gören lisans öğrencilerine UZEM (Uzaktan Eğitim Merkezi) üzerinden anketler gönderilmiştir. Aralık 2020-Mart 2021 tarihleri arasında toplam 234 çevrim içi anket elde edilmiştir. Araştırmaya ikinci, üçüncü ve son sınıf öğrenciler gönüllü olarak katılım göstermiştir. Birinci sınıflara anket gönderilmesine rağmen, ankete katılım göstermemişlerdir. Bu durum çevrim içi derslere aktif katılım gösteren öğrenci sayısının düşük olmasına bağlanabilir.

3.4. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde SPSS 22.00 programından yararlanılarak, betimsel istatistiklerde yüzde, frekans, ortalama ve standart sapma değerlerine bakılmıştır. Verilerin normal dağılıma uygun olup olmadığı analitik testlerle kontrol edilmiştir. Ölçeğin yapı geçerliği için faktör analizinden yararlanılmıştır. Demografik değişkenlerin hazırbulunuşluk faktörleri ile ilişkileri t-testi ve varyans (ANOVA) analizi ile yapılmıştır.

4. BULGULAR

Bu bölümde katılımcıların demografik özelliklerine ilişkin bulgular, faktör analizi, ölçeğin faktör ortalamaları, öğrencilerin çevrim içi öğrenmeye hazırbulunuşlukları ile kişisel özellikleri arasında farklılık olup olmadığına yönelik bulgular yer almaktadır. Araştırmadan elde edilen kullanılabilir 234 veri analiz edilmiştir. Kline (1994), 200 kişilik örneklemin güvenilir faktörler çıkartmak için genellikle yeterli olacağını belirtmektedir. Yani örneklem büyüklüğü faktör analizi yapmak için yeterlidir. Tablo 1'de katılımcıların kişisel özellikleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

Tablo 1. Lisans öğrencilerinin frekans ve yüzde dağılımları (n=234)

Değişkenler	Gruplar	Frekans	Yüzde (%)
Cinsiyet	Kadın	96	41
	Erkek	138	59
Yaş	19-21 arası	112	47,9
	22-24 arası	107	45,7
	25 yaş ve üstü	15	6,4
Sınıf	2. Sınıf	118	50,4
	3. Sınıf	46	19,7
	4. Sınıf	70	29,9
Mezun Olunan Lise Türü	Turizm Meslek Lisesi	27	11,5
	Anadolu Lisesi	163	69,7
	Temel Lise	9	3,8
	İmam Hatip	25	10,7
	Diğer	10	4,3

Tablo 1'e göre katılımcıların büyük çoğunluğunu erkek (%59) öğrenciler oluşturmaktadır. Kadın öğrenci sayısı 96 (%41) iken, erkek öğrenci sayısı 138'dir. Araştırmaya katılan öğrencilerin %47,9'u 19-21 yaş aralığında; %45,7'si 22-24 yaş aralığındadır. Araştırmaya katılan öğrencilerin %50,4'ü 2. sınıf öğrencisidir. Katılımcıların yarısından fazlası yani %69,7'si Anadolu Lisesi mezunudur. Konak ve Özhasar (2019)'ın çalışmasında turizm bölümünü tercih eden öğrencilerin %12,3'ünün turizm meslek lisesi mezunu olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmada da lisans öğrencilerinin %11,5'inin turizm meslek lisesi mezunu olduğu görülmektedir.

Faktör Analizi

Çalışmada çevrim içi öğrenmeye hazırbulunuşluk ölçeği üzerinde yapı geçerliği için faktör analizi uygulanmıştır. Orijinal ölçekte altı boyut ve toplam 33 madde bulunmaktadır. Demir (2015)'in çalışmasında hazırbulunuşluk ölçeğinin faktörleri; bilgisayar öz yeterliği, internet öz yeterliği, çevrimiçi iletişim, kendi kendine öğrenme, öğrenen kontrolü ve e-öğrenmeye yönelik motivasyon olmak üzere altı boyutta toplanmıştır. Bu çalışmada yapılan faktör analizi sonucuna göre ölçek beş boyutta toplanmıştır. İnternet öz yeterliği ve çevrim içi iletişim öz yeterliği faktörleri tek bir boyutta toplanmıştır. Bu nedenle 6-14 arasındaki toplam 9 madde Çevrim içi iletişim öz yeterliği olarak adlandırılmıştır. Birden fazla faktör altında yer alan iki soru (21 ve 23) binişik madde kabul edilerek ölçekten çıkartılmıştır. Bu defa 31 madde ile analiz tekrarlanmıştır. Varimax yöntemiyle rotasyon sonrası madde yükleri ortaya çıkmış ve herhangi bir binişik madde olmadığı görülmüştür. Bu faktörlerin toplam varyansı açıklama oranı %70,751'dir. KMO değeri 0,920 olduğundan değişkenlerin faktör analizi için uygunluğu mükemmel düzeydedir.

Tablo 2. Araştırma ölçeğine ilişkin faktör analizi sonuçları

Faktör	Faktör Yükleri	Açıklanan Varyans (Kümülatif)	Cronbach's Alpha	Ortalama ve Std. Sapma
Bilgisayar Öz Yeterliği		7,670		3,92
BÖY1	,532	(70,75)	0,87	(0,90)
BÖY2	,485			
BÖY3	,658			
BÖY4	,663			
BÖY5	,719			
Çevrimiçi İletişim Öz Yeterliği		20,44		4,35
ÇİÖY6	,817	(20,44)	0,91	(0,76)
ÇİÖY7	,774			
ÇİÖY8	,754			

ÇİÖY9	,702			
ÇİÖY10	,735			
ÇİÖY11	,595			
ÇİÖY12	,646			
ÇİÖY13	,732			
ÇİÖY14	,542			
Kendi Kendine Öğrenme		16.36		3.96
KKÖ15	,721	(54,34)	0.90	(0.85)
KKÖ16	,697			
KKÖ17	,745			
KKÖ18	,812			
KKÖ19	,711			
KKÖ20	,663			
KKÖ22	,649			
Öğrenen Kontrolü		8.733	0.91	4.24
ÖK24	,721	(63.08)		(0.85)
ÖK25	,835			
ÖK26	,854			
E-öğrenmeye Yönelik Motivasyon		17.535	0,93	3.23
EÖYM27	,889	(37.98)		(1.21)
EÖYM28	,911			
EÖYM29	,905			
EÖYM30	,889			
EÖYM31	,809			
EÖYM32	,639			
EÖYM33	,613			
Toplam		70,751	0,94	3.94 (0.91)
<i>KMO (Kaiser-Meyer-Olkin)</i>	,920			
<i>Bartlett's Testi ki-kare</i>	6075,781			
<i>p</i>	,000			

Tablo 2’de ölçeğe ilişkin faktör analizi sonuçları verilmiştir. Tablo 2’ye göre ölçeğin toplam güvenilirliği ($\alpha = 0,94$) 0,80 ile 1 arasında bir değer olup, yüksek oranda güvenilir bir ölçektir (Ural & Kılıç, 2013). İfadelerin faktör yükleri 0,485-0,911 arasında değişmektedir.

Tablo 3. Hazırbulunuşluk ölçeğinin çarpıklık ve basıklık değerleri

	İstatistik	
	Skewness	Kurtosis
Bilgisayar Öz Yeterliği	-,880	,401
Çevrimiçi İletişim Öz Yeterliği	-1,559	2,656
Kendi Kendine Öğrenme	-,821	,395
Öğrenen Kontrolü	-,947	,240
E-Öğrenmeye Yönelik Motivasyon	-,056	-1,060

Tablo 3’te çevrim içi öğrenmeye hazırbulunuşluk faktörlerinin normal dağılıma uygun olup olmadığı test edilmiştir. Sosyal bilimlerde normal dağılım için skewness (çarpıklık) ve kurtosis (basıklık) değerlerinin ± 3 değerleri arasında sıfıra yakın olması gerekmektedir (Lind, Marchal & Wathen, 2006). Buna göre tablodaki değerler incelendiğinde veriler normal dağılıma uygundur.

Tablo 4. Öğrencilerin çevrim içi öğrenmeye yönelik hazırbulunuşluklarına ilişkin bulgular

	X	SS
Çevrim içi Öğrenmeye Hazırbulunuşluk		
Bilgisayar Öz Yeterliği (Genel ort=3.92, SS=0,90)		
1-Windows işletim sistemlerini rahatlıkla kullanabilirim.	4,17	1,06
2-Elektronik bir dosyanın içeriğini (ses, müzik, metin vb.) bilgisayarda görüntüleyebilirim.	4,35	0,99
3-Bilgisayar kullanırken karşılaştığım sorunları çözebilirim.	3,94	1,05
4-Ofis programlarını (word, excel vb.) rahatlıkla kullanabilirim.	3,83	1,16
5-İhtiyaç duyduğum uygulama yazılımlarını (editör, tasarım vb.) rahatlıkla kullanabilirim.	3,29	1,22

Tablo 4'ün devamı

Çevrim içi İletişim Öz Yeterliği (Genel ort=4,35, SS=0,76)		
6-Web tarayıcılarını (internet Explorer, google chrome vb.) rahatlıkla kullanabilirim.	4,59	0,85
7- Arama motorlarını (google, yandex vb.) rahatlıkla kullanabilirim.	4,69	0,73
8-İnternetteki bir dosyayı bilgisayarına indirebilirim.	4,61	0,76
9-İnternette aradığım bilgiye rahatlıkla ulaşabilirim.	4,35	0,97
10- İnsanlarla etkili iletişim kurmak için internet araçlarını rahatlıkla kullanabilirim.	4,41	0,97
İnternetteki tartışma ortamlarında rahatlıkla soru sorabilirim.	3,99	1,18
12-İnternette yazılı iletişimde kendimi rahatlıkla ifade edebilirim.	4,14	1,15
13-Cevap aradığım konularda internet araçlarını kullanarak yardım isteyebilirim.	4,44	0,91
14- İnternet ortamlarında rahatlıkla sesli ya da görüntülü iletişim kurabilirim.	3,95	1,29
Kendi Kendine Öğrenme (Genel ort= 3,96, SS=0,85)		
15- Öğrenme eksikliklerimi belirlerim.	3,92	1,14
16- Öğrenme hedeflerimi kendim oluştururum.	4,10	1,01
17- Öğrenirken çalışma planımı kendim yaparım.	4,23	1,04
18- Öğrenirken kendi çalışma planımı eksiksiz bir şekilde uygularım.	3,51	1,18
19- Mevcut ders çalışma planımı yeni koşullara göre düzenlerim.	3,94	1,10
20- Öğrenme sürecinde uygun kaynak ve araçları kendim belirlerim.	4,10	0,97
22- Öğrenmemi gerçekleştirene kadar öğrenme isteğimi yüksek tutarım.	3,96	1,05
Öğrenen Kontrolü (Genel ort=4,24, SS=0,85)		
24- İnternet ortamındaki öğrenme materyallerinden (video, sunu vb.) hangisi üzerine ne kadar yoğunlaşacağıma ben karar veririm.	4,24	0,93
25- İnternet ortamındaki öğrenme materyallerine (video, sunu vb.) ne zaman çalışacağıma ben karar veririm.	4,23	0,94
26- İnternet ortamındaki öğrenme materyallerine (video, sunu vb.) hangi sırada çalışacağıma ben karar veririm.	4,24	0,91
E-öğrenmeye Yönelik Motivasyon (Genel ort= 3,23, SS=1,21)		
27- Dersleri internet ortamında öğrenmeye istekliyim.	3,16	1,50
28- Dersleri internet ortamında öğrenmeye ilgi duyuyorum.	3,08	1,49
29- Dersleri internet ortamında öğrenmek öğrenme için etkili bir yoldur.	2,98	1,47
30- Dersleri internet ortamında öğrenmenin zevkli olacağını düşünüyorum.	2,97	1,53
31- Dersleri internet ortamında öğrenme konusunda kendime güvenirim.	3,52	1,31
32- Dersleri internet ortamında işlerken düşüncelerimi diğerleriyle paylaşmayı severim.	3,27	1,38
33- Dersleri internet ortamında işlerken hatalarımdan ders alırım.	3,64	1,22

*Ölçek: 1=Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum

Tablo 4 incelendiğinde lisans öğrencilerinin çevrim içi öğrenmeye hazırbulunuşluk faktörleri arasında en yüksek düzeyde çevrim içi iletişim öz yeterliği (ÇİÖY) faktörüne ($X=4,35$; $SS=0,76$), en düşük düzeyde ise e-öğrenmeye yönelik motivasyon (EÖYM) faktörüne ($X=3,23$; $SS=1,21$) sahip olduğu görülmektedir. Söz konusu ölçeğin genel ortalaması 3,94 ve standart sapması ise 0,91 olarak bulunmuştur. Ortalama puanlar yorumlanırken Aydın ve Taşçı (2005)'nin tanımladığı "beklenen hazır olma durumu" ortalama puanı olan 3,40 dikkate alınmıştır. Bu değerlendirme modeli beşli likert ölçeğinde dört aralığı temel almaktadır. Bu değerlendirmeye göre BÖY, ÇİÖY, KKÖ, ÖK faktör ortalamaları 3,40'ın üzerindedir. Beşli likert ölçeğine göre 3,40 ile 4,20 aralığında öğrencilerin hazır oldukları fakat bazı iyileştirmeler yapmak gerektiği; 4,20 ile 5 aralığında öğrencilerin yüksek derecede hazır oldukları şeklinde yorumlanmaktadır (Akaslan & Law, 2011). Buna göre yalnızca e-öğrenmeye yönelik motivasyon faktörü 3,23 olup öğrencilerin bu boyutta hazırbulunuşluk düzeyinin düşük olduğu söylenebilir. Kısaca, Covid-19 ortamında lisans öğrencilerinin çevrim içi öğrenme konusunda iletişim becerileri, kendi kendine öğrenme motivasyonu, bilgisayar kullanma yeterlikleri bakımından olumlu oldukları söylenebilir.

Tablo 5. Cinsiyete göre bağımsız örneklem t-testi sonuçları

Faktör Boyutları	Cinsiyet	N	Ortalama	Std. S	S.d.	t	p
BÖY	Erkek	138	3,98	0,88	232	1,413	,159
ÇİÖY	Erkek	138	4,39	0,70	232	0,910	,364
KKÖ	Erkek	138	3,90	0,85	232	-1,260	,209
ÖK	Erkek	138	4,26	0,84	232	0,533	,594
EÖYM	Erkek	138	3,25	1,19	232	0,316	,753

Tablo 5'te yer alan t-testi sonucuna göre 0,05 anlamlılık düzeyinde p değerleri her bir alt boyutta <0,05'ten küçük olmadığından dolayı öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir.

Lisans öğrencilerinin hazırbulunuşluk ölçeğinin ve alt boyutlarının yaşa göre farklılık gösterip göstermediği tek yönlü varyans analizi ile incelenmiştir (Bkz. Tablo 6). Tek yönlü varyans analizinin BÖY faktörü için F değeri 5,233 ve buna karşılık gelen p değeri 0,006 olarak bulunmuştur. Bu sonuca göre lisans öğrencilerinin bilgisayar öz yeterliği yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir ($p < 0,05$).

Tablo 6. Öğrencilerin yaş aralığına göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

Faktör Boyutları	s.d	F	p
BÖY Genel	233	5,233	,006
ÇİÖY Genel	233	4,666	,010
KKÖ Genel	233	4,295	,015
ÖK Genel	233	1,405	,247
EÖYM Genel	233	14,973	,000

Öğrencilerin çevrim içi iletişim öz yeterliği boyutunda F değeri 4,666 ve p değeri 0,010 olup $p < 0,05$ olduğundan yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Kendi kendine öğrenme boyutunda F değeri 4,295 olup p değeri 0,015 olarak belirlenmiştir. Buna göre öğrencilerin KKÖ boyutunda hazırbulunuşluğu yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Öğrenen kontrolü boyutunda F değeri 1,405 olup p değeri 0,247 olarak bulunmuştur. Öğrencilerin öğrenen kontrolü boyutunda p değeri $< 0,05$ olduğundan yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermemektedir. Son olarak EÖYM boyutunda F değeri 14,973 ve buna karşılık gelen p değeri $< 0,005$ ($p = 0,000$) olduğundan yaşa göre anlamlı bir farklılık göstermektedir.

Tablo 7. Tanımlayıcı istatistikler

		N	Ortalama	Std. Sapma
BÖY	19-21	112	3,7321	,91378
	22-24	107	4,0673	,88975
	25 ve üstü	15	4,2800	,58456
	Toplam	234	3,9205	,90208
ÇİÖY	19-21	112	4,2024	,81120
	22-24	107	4,4839	,71444
	25 ve üstü	15	4,6000	,51400
	Toplam	234	4,3566	,76437
KKÖ	19-21	112	3,7997	,88427
	22-24	107	4,1202	,79398
	25 ve üstü	15	4,1524	,92498
	Toplam	234	3,9689	,85857
ÖK	19-21	112	4,1429	,92752
	22-24	107	4,3302	,76135
	25 ve üstü	15	4,3333	,93435
	Toplam	234	4,2407	,85722
EÖYM	19-21	112	2,8138	1,15849
	22-24	107	3,5955	1,11186
	25 ve üstü	15	3,8381	1,27074
	Toplam	234	3,2369	1,21127

Yaş aralığına göre karşılaştırılan gruplarda gözlem sayılarının otuzdan küçük olmaması ve birbirine yakın olması gerekmektedir (Durmuş vd., 2018: 132). Bu nedenle 25 yaş ve üzeri katılımcı sayısı 15 olduğundan dolayı yorumlanmamıştır. Tablo 7'ye göre 22-24 yaş arasındaki öğrencilerin BÖY ($X=4,06$), ÇİÖY ($X=4,48$), KKÖ ($X=4,12$) ve EÖYM ($X=3,59$) boyutlarında hazırbulunuşluk düzeyi 19-21 yaş aralığındaki öğrencilerden istatistiksel olarak yüksektir (Bkz. Tablo 7).

Tablo 8. Mezun olunan lise türüne göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

	Faktör Boyutları	s.d	F	p
BÖY	Genel	233	,167	,955
ÇİÖY	Genel	233	,227	,923
KKÖ	Genel	233	,429	,788
ÖK	Genel	233	,612	,654
EÖYM	Genel	233	,265	,900

Tablo 8 incelendiğinde tek yönlü varyans analizi sonucuna göre p değerlerinin BÖY ($p=0,955$) ÇİÖY ($p=0,923$) KKÖ ($p=0,788$) ÖK ($p=0,654$) EÖYM ($p=0,900$) olduğu ve p değerlerinin 0,05'ten büyük olduğu görülmektedir. Bu sonuca göre lisans öğrencilerinin hazırbulunuşluk düzeylerinin mezun oldukları lise türüne göre anlamlı bir farklılık göstermediği söylenebilir.

Tablo 9. Öğrencilerin okuduğu sınıfa göre tek yönlü varyans analizi sonuçları

	Faktör Boyutları	s.d	F	p
BÖY	Genel	233	3,070	,048
	Gruplar arası	2		
	Gruplar içi	231		
ÇİÖY	Genel	233	5,742	,004
	Gruplar arası	2		
	Gruplar içi	231		
KKÖ	Genel	233	3,857	,023
	Gruplar arası	2		
	Gruplar içi	231		
ÖK	Genel	233	0,946	,390
	Gruplar arası	2		
	Gruplar içi	231		
EÖYM	Genel	233	9,779	,000
	Gruplar arası	2		
	Gruplar içi	231		

Tablo 9 incelendiğinde lisans öğrencilerinin hazırbulunuşluk ölçeğinin BÖY, ÇİÖY, KKÖ ve EÖYM alt boyutlarında p değerinin 0,05'ten küçük olduğu görülmektedir. Buna göre BÖY, ÇİÖY, KKÖ ve EÖYM boyutlarında öğrencilerin okuduğu sınıflara göre anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Yalnızca ÖK (öğrenen kontrolü) boyutunda p değeri 0,390 olup 0,05'ten büyüktür. Farklılığın hangi gruba ait olduğunu bulmak için yapılan Tukey test sonuçları Tablo 10'da verilmiştir.

Tablo 10. Tukey test sonucu

Bağımlı Değişken	Ort.Farklılık			Std. Hata	p
	(I) sınıf	(J) sınıf	(I-J)		
BÖY	2. Sınıf	3. Sınıf	-,08187	,15542	,858
		4. Sınıf	-,33206*	,13490	,039
	3. Sınıf	2. Sınıf	,08187	,15542	,858
		4. Sınıf	-,25019	,16971	,305
	4. Sınıf	2. Sınıf	,33206*	,13490	,039
		3. Sınıf	,25019	,16971	,305

Tablo 10'un devamı'

ÇİÖY	2. Sınıf	3. Sınıf	-,14374	,13024	,513
		4. Sınıf	-,38308*	,11304	,002
	3. Sınıf	2. Sınıf	,14374	,13024	,513
		4. Sınıf	-,23934	,14221	,214
	4. Sınıf	2. Sınıf	,38308*	,11304	,002
		3. Sınıf	,23934	,14221	,214
KKÖ	2. Sınıf	3. Sınıf	,06011	,14744	,912
		4. Sınıf	-,31584*	,12797	,038
	3. Sınıf	2. Sınıf	-,06011	,14744	,912
		4. Sınıf	-,37595	,16100	,053
	4. Sınıf	2. Sınıf	,31584*	,12797	,038
		3. Sınıf	,37595	,16100	,053
ÖK	2. Sınıf	3. Sınıf	,03390	,14904	,972
		4. Sınıf	-,15658	,12936	,448
	3. Sınıf	2. Sınıf	-,03390	,14904	,972
		4. Sınıf	-,19048	,16274	,472
	4. Sınıf	2. Sınıf	,15658	,12936	,448
		3. Sınıf	,19048	,16274	,472
EÖYM	2. Sınıf	3. Sınıf	-,37646	,20303	,155
		4. Sınıf	-,77513*	,17622	,000
	3. Sınıf	2. Sınıf	,37646	,20303	,155
		4. Sınıf	-,39867	,22170	,172
	4. Sınıf	2. Sınıf	,77513*	,17622	,000
		3. Sınıf	,39867	,22170	,172

Tablo 10'a bakıldığında karşılaştırma sonucu fark olup olmadığı p değerlerine bakılarak yorumlanmıştır. BÖY, ÇİÖY, KKÖ ve EÖYM boyutlarında dördüncü sınıf öğrencilerinin p değeri 0,05'ten küçük bulunmuştur. Buna göre, son sınıf öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin ikinci ve üçüncü sınıflardan istatistiksel olarak yüksek olduğu söylenebilir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın birinci problem sorusuna dair sonuçlar incelendiğinde, turizm eğitimi alan lisans öğrencilerinin çevrim içi öğrenmeye genel olarak hazır oldukları ancak bazı iyileştirmelerin yapılması gerektiği belirlenmiştir. Söz konusu ölçeğin alt boyutlarına bakıldığında, lisans öğrencilerinin hazırbulunuşlukları öğrenen kontrolü (ÖK) ve çevrim içi iletişim öz yeterliği (ÇİÖY) boyutlarında yüksek iken, kendi kendine öğrenme (KKÖ) ve bilgisayar öz yeterliği (BÖY) boyutlarında orta düzeydedir. E-öğrenmeye yönelik motivasyon boyutunda ise hazır olma durumu düşük düzeydedir. Yılmaz, Sezer ve Yurdugül (2019) çalışmasında da e-öğrenmeye yönelik motivasyon faktörü düşük olarak belirlenmiştir. Buna göre öğrencilerin e-öğrenmeye yönelik motivasyonlarının artırılması gerektiği söylenebilir. Bu noktada öğretmenler motivasyonu artırmak için derslerde öğrencilerine e-öğrenmenin faydaları ve sağladığı kolaylıklardan söz edebilirler. Yapılan araştırmalarda bu tür motivasyonu artırmada öğretmen/öğrenci etkileşiminin nicelik ve nitelik olarak artırılmasının (Rezaei Mood, 2006) önemli olduğu ifade edilmektedir.

Bilgisayar kullanma becerisi bakımından öğrencilerin orta düzeyde hazır oldukları görülmektedir. Öğrencilerin bilgisayar kullanımını destekleyen dersler almaları sonucunda bilgisayar kullanma becerilerinin arttığını söyleyebiliriz. Orban ve diğerleri (2018) tarafından yapılan çalışmada, dikey

entegre biçimde verilen teknoloji tabanlı derslerin öğrencilerin teknolojiye yönelik hazırbulunuşluklarını yükselttiğini göstermiştir.

Cinsiyet değişkenine göre öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri arasında bir fark olup olmadığı t-testi ile incelenmiştir. T-testi sonucuna göre öğrencilerin cinsiyetlerine göre hazır olma düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunamamıştır. Öğrencilerin yaş gruplarına bakıldığında ise 22-24 yaş gruplarındaki öğrencilerin BÖY (X=4,06), ÇİÖY(X=4,48), KKÖ (X=4,12) ve EÖYM (X=3,59) boyutlarında hazırbulunuşluk düzeyi 19-21 yaş aralığındaki katılımcılardan yüksek olarak bulunmuştur. Bu durum yaş itibarıyla teknolojiyi kullanma deneyiminin daha fazla olmasıyla açıklanabilir. Yalnızca, öğrenen kontrolü boyutunda bir farklılık bulunamamıştır. Diğer taraftan, öğrencilerin okudukları sınıf düzeyine göre yapılan varyans analizi sonucuna göre son sınıfların, ikinci ve üçüncü sınıflara göre daha çok hazır olduğu tespit edilmiştir. Bu bulguyu destekler biçimde, Yurdugül ve Demir (2017) çalışmasında da son sınıf öğrencilerinin, birinci sınıf öğrencilerine kıyasla e-öğrenmeye hazırbulunuşluklarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Son olarak, lisans öğrencilerinin mezun oldukları lise türüne göre yapılan varyans analizi sonucuna göre öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeyleri arasında istatistiksel olarak bir farklılık bulunamamıştır.

Teorik ve Pratik Çıkarımlar

Bu araştırmanın mevcut turizm araştırmalarına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Covid-19 salgını sürecinde uzaktan eğitime ani geçişle birlikte lisans öğrencilerinin e-öğrenmeye yönelik motivasyonu, bilgisayar kullanma öz becerisi, kendi kendine öğrenme gibi konularda öz yeterliklerinin olup olmadığının belirlenmesi açısından teorik anlamda önemli sonuçları bulunmaktadır.

Uygulamaya yönelik sonuçları bakımından uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin yaşadıkları zorlukların tespit edilerek sorunların giderilmesi noktasında öğretmenlere ve uygulayıcılara önemli görevler düşmektedir. Bu araştırma bulgularının Fakülte/yüksekokul nezdinde uygulayıcılar ve karar alıcılar tarafından incelenerek, iyileştirmeler yapılması ve çevrim içi öğrenme sürecinin başarılı olmasına yönelik önlemler alınması gerekmektedir.

Sınırlılıklar ve Öneriler

Araştırmanın bulguları 2020-2021 eğitim öğretim yılının güz ve bahar döneminde Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Turizm İşletmeciliği bölümünde uzaktan eğitime katılan aktif öğrencilerden elde edilen veriler ile sınırlı olup genelleme yapmak uygun değildir.

Gelecek araştırmalar, akademisyenlerin çevrim içi öğrenmeye bakış açılarını inceleyebilir, akademisyenlerin hazırbulunuşluk düzeyleri ile öğrencilerin çevrim içi öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerini karşılaştırabilir.

KAYNAKÇA

- Akaslan, D. & Law, E.L.C. (2011). Measuring student e-learning readiness: A case about the subject of electricity in higher education institutions in Turkey. H. Leung, E. Popescu, Y. Cao, R. W. H. Lau ve W. Nejli (Yay. Haz.). *Advances in Web Based Learning-ICWL 2011, 10th International Conference Hong Kong, China, (LNCS 7048)* içinde (s. 209-218). Berlin: Springer Verlag.
- Akyüz, H.İ. & Numanoğlu, G. (2020). Üniversite öğrencilerinin e-öğrenme ortamlarına ilişkin hazırbulunuşluk ve beklentileri, *Online Journal of Mathematics, Science and Technology Education*, 1(1).
- Al-Fraihat, D. Joy, M. & Sinclair, J. (2017). Identifying success factors for e-learning in higher education, In ICEL (June 2017) Proceedings of the 12th International Conference on e-Learning (pp. 247). Academic Conferences and Publishing Limited.

- Alqahtani, A.A. (2010). The Effectiveness of Using E-learning, Blended Learning and Traditional Learning on Students. Achievement and Attitudes in a Course on Islamic Culture: An Experimental Study Doctor Thesis Durham University.
- Anderson, T. (2011). Towards a theory of online learning. In: T. Anderson (Ed.), *The theory and practice of online learning* (pp. 45–74). Edmonton: Athabasca University Press.
- Aydın, C.H. & Taşçı, D. (2005). Measuring readiness for e-learning: Reflections from an emerging country. *Educational Technology and Society*, 8, 244-257.
- Bernard, R. M., Brauer, A., Abrami, P. C., & Surkes, M. (2004). The development of a questionnaire for predicting online learning achievement. *Distance Education*, 25(1), 31–47.
- Borotis, S.A. & Poulymenakou, A. (2004). E-learning readiness components: Key issues to consider before adopting e-learning interventions. Proceedings of World Conference on E-Learning in Corporate, Government, Healthcare and Higher Education. Washington, DC, USA.
- Chung, E., Subramaniam, G., & Dass, L. C. (2020). Online learning readiness among university students in Malaysia amidst Covid-19, *Asian Journal of University Education*, 16(2), 46-58.
- Churiyah, M., Sholikhan, S., Filianti, F. & Sakdiyyah, D. A. (2020), Indonesia education readiness conducting distance learning in Covid-19 pandemic situation, *International Journal of Multicultural and Multireligious Understanding*, 7(6), 491-507.
- Creswell, J. W. (2009). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. USA: Sage.
- Demir, Ö. (2015). Öğrencilerin ve öğretim elemanlarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluk düzeylerinin incelenmesi: Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi örneği (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi), Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Doculan, A.A.D. (2016). E-learning readiness assessment tool for philippine higher education institutions. *International Journal on Integrating Technology in Education*, 5(2), 33-43.
- Durmuş, B., Yurtkoru, E.S. & Çinko, M. (2018). *Sosyal bilimlerde SPSS'le veri analizi*. İstanbul: Beta Yayınları.
- Ertürk, (1998). *Eğitimde program geliştirme*. Ankara: Meteksan Yayınları.
- Kaur, K. & Abas, Z.W. (2004). An assessment of e-learning readiness at the Open University Malaysia. International Conference on Computers in Education (ICCE). Melbourne, Australia.
- Kline, P. (1994). *An easy guide to factor analysis*. New York: Routledge.
- Konak, S. & Özhasar, Y. (2019). Turizm lisans öğrencilerinin turizm ile ilgili bölümleri tercih nedenleri, *International Journal of Contemporary Tourism Research*, 1, 1-11.
- Limayem, M. & Cheung, C. M. (2008). Understanding information systems continuance: The case of internet-based learning technologies. *Information & Management*, 45(4), 227-232.
- Lind, D.A., Marchal, W.G., & Wathen, S.A. (2006). *Basic statistics for business & economics*. Boston: McGraw-Hill/Irwin.
- McVay, M. (2000). Developing a web-based distance student orientation to enhance student success in an online bachelor's degree completion program [Paper presentation]. (Unpublished practicum report presented to the Ed. D. program), Nova Southeastern University, FL, United States.
- OİDB (2021). Öğrenci sayıları, w.w.w.oidb.ogu.edu.tr, öğrenci sayıları, <http://oidb.ogu.edu.tr/Sayfa/Index/175/ogrenci-sayilari>, Erişim tarihi: 09.02.2021.
- Olçay, A., Döş, B., Sürme, M., & Düzgün, M. (2018). Turizm eğitimi alan öğrencilerin elektronik öğrenmeye hazırbulunuşluklarını belirlemeye yönelik bir çalışma. *Kastamonu Education Journal*, 26(2), 427-438.

- Orban, C. M., Teeling-Smith, R. M., Smith, J. R., & Porter, C. D. (2018). A hybrid approach for using programming exercises in introductory physics. *American Journal of Physics*, 86(11), 831-838.
- Rezaei Mood, F. (2006). Challenges assessment and ways of implementing E-learning in Iran. (Unpublished master thesis), Sharif University of Technology, Iran.
- Sakal, M. (2017). Çevrim içi öğrenmede öğrencilerin hazırbulunuşluk düzeylerinin demografik özelliklerine göre incelenmesi, *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*, 18(39), 81-102.
- Sarıtaş, E. & Barutçu, S. (2020). Öğretimde dijital dönüşüm ve öğrencilerin öğrenmeye hazır bulunuşluluğu: Pandemi döneminde Pamukkale Üniversitesi öğrencileri üzerinde bir araştırma, *İnternet Uygulamaları ve Yönetimi*, 11(1).
- Singh, V. & Thurman, A. (2019). How many ways can we define online learning? A systematic literature review of definitions of online learning (1988-2018), *American Journal of Distance Education*, 33(4), 289-306.
- Smith, P. J., Murphy, K. L., & Mahoney, S. E. (2003). Towards identifying factors underlying readiness for online learning: An exploratory study, *Distance Education*, 24(1), 57-67.
- Sönmez, E. & Akgül, H. (2015). Üniversite öğrencilerinin teknolojiye hazırbulunuşluk düzeyi ve kişilik özellikleri arasındaki ilişki: Erciyes Üniversitesi örneği, *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 13(26), 305-327.
- Stansfield, M., McLellan, E., & Connolly, T.M. (2004). Enhancing student performance in online learning and traditional face-to-face class delivery. *Journal of Information Technology Education*, 3, 173-188.
- Ural, A. & Kılıç, İ. (2013). *Bilimsel araştırma süreci ve SPSS ile veri analizi*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Usta, E. & Mahiroğlu, A. (2008). Harmanlanmış öğrenme ve çevrim içi öğrenme ortamlarının akademik başarı ve doyuma etkisi, *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 9(2), 1-15.
- Warner, D., Christie, G., & Choy, S. (Eds.). (1998). The readiness of VET clients for flexible delivery including on-line learning. Australian National Training Authority.
- Widodo, SFA., Wibowo, YE., & Wagiran, W. (2020). Online learning readiness during the Covid-19 pandemic, *Journal of Physics: Conference Series*.
- World Health Organization (WHO), www.who.int. Erişim tarihi: 12. 03. 2020.
- Yılmaz, R., Sezer, B., & Yurdugül, H. (2019). Üniversite öğrencilerinin e-öğrenmeye hazırbulunuşluklarının incelenmesi: Bartın Üniversitesi örneği, *Ege Eğitim Dergisi*, 20(1), 180-195.
- Yurdugül, H. & Demir, Ö. (2017). Öğretmen yetiştiren lisans programlarındaki öğretmen adaylarının e-öğrenmeye hazırbulunuşluklarının incelenmesi: Hacettepe Üniversitesi örneği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 32(4), 896-915.

Yazar(lar) Hakkında/About Author(s)

Seher KONAK/ skonak@ogu.edu.tr

Seher Konak doktorasını 2014-2018 Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı'nda tamamladı. Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Bölümünde Doktor Araştırma Görevlisi olarak görev yapmaktadır. Ayrıca Journal of Gastronomy Hospitality and Travel, Uluslararası Güncel Turizm Araştırmaları, Uluslararası Batı Karadeniz Sosyal ve Beşeri Bilimler Dergilerinde hakemlik yapmaktadır. Çalışma alanları yönetim ve organizasyon, sosyal sermaye, sosyal ağlar, medikal turizm ve turizm eğitimi konularındadır.

Adres: Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Turizm Fakültesi Dekanlığı Meşelik Kampüsü/Eskişehir

